

Көлбаева Замира Исабаевна

**КЛАССТАН ТЫШКАРКЫ ТАРЫХ САБАГЫНДА ЭЛДЕРДИН ДОСТУГУН
ЧЫНДОО**

Көлбаева Замира Исабаевна

**УКРЕПЛЕНИЕ ДРУЖБЫ НАРОДОВ НА ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЯХ ПО
ИСТОРИИ**

Kolbaeva Zamira Isabaevna

**STRENGTHENING FRIENDSHIP BETWEEN PEOPLES IN EXTRACURRICULAR
HISTORY CLASSES**

УДК. 378.316

Аннотация. Бул макалада тарых сабагынын класстан тышкаркы иш-чаралары аркылуу эриш аркак канаатташ жашаган көп улуттуу коомдо элдердин достугун, биримдигин жана ынтымагын чыңдоонун мааниси каралат. Эл аралык достукту жана толеранттуулукту калыптандырууда тарых сабагынын потенциалын кеңири ачып берет. Тарых сабагы окуучуларды ар түрдүү маданияттарды сыйлоого, урматтоого жана улуттар аралык мамилелерди бекемдөөгө үйрөтүүнүн күчтүү куралы катары каралат. Ошондой эле маданияттар аралык байланыш теориясы жана толеранттуулук теориясы колдонулуп, окуучуларды элдердин достугуна жана биримдикке тарбиялоонун практикалык жолдору көрсөтүлөт. Класстан тышкаркы тарых сабактарында колдонулуучу педагогикалык ыкмаларды, мисалы, тарыхый кейстерди талкуулоо, топтук иш-аракеттерде иштөө жана дискуссияларды уюштурууну сунуштайт. Бул ыкмалардын негизинде заманбап глобалдашкан коомдо бирге коңшулаш жашаган элдердин ортосундагы мамилелерди чыңдоого өбөлгө түзүлөт.

Негизги сөздөр. Элдердин достугу, толеранттуулук, тарых сабагы, класстан тышкаркы иштер, маданияттар аралык байланыш, этникалык мамилелер, тарбиялык иштер, глобалдашуу, тарыхый кейстер, педагогикалык ыкмалар.

Аннотация. В этой статье рассматривается важность укрепления дружбы, единства и согласия народов в многонациональном обществе, живущем в согласии друг с другом посредством внеклассных мероприятий по истории. Он широко раскрывает потенциал урока истории в формировании международной дружбы и толерантности. Уроки истории рассматриваются как мощный инструмент для обучения студентов уважению, уважению к различным культурам и укреплению межнациональных отношений. Теория межкультурной коммуникации и теория толерантности также используются для демонстрации практических способов воспитания учащихся в духе дружбы и единства народов. Он предлагает педагогические методы, используемые на уроках истории за пределами классной комнаты, такие как обсуждение исторических примеров, Работа в групповой деятельности и организация дискуссий. На основе этих методов будет способствовать укреплению отношений между народами, живущими по соседству в современном глобализированном обществе.

Ключевые слова. Дружба народов, толерантность, уроки истории, внеклассная работа, межкультурное общение, этнические отношения, просветительская деятельность, глобализация, исторические случаи, педагогические методы.

Abstract. *This article examines the importance of strengthening friendship, unity and harmony of peoples in a multinational society living in harmony with each other through extracurricular activities on history. He broadly reveals the potential of the history lesson in the formation of international friendship and tolerance. History lessons are seen as a powerful tool for teaching students respect, respect for different cultures and strengthening interethnic relations. The theory of intercultural communication and the theory of tolerance are also used to demonstrate practical ways of educating students in the spirit of friendship and unity of peoples.*

He suggests pedagogical methods used in history lessons outside the classroom, such as discussing historical examples, working in group activities, and organizing discussions. Based on these methods, it will contribute to strengthening relations between peoples living next door in a modern globalized society.

Keywords. *Friendship of peoples, tolerance, history lessons, extracurricular work, intercultural communication, ethnic relations, educational activities, globalization, historical cases, pedagogical methods.*

Тарыхты окуу дисциплина катары гана эмес, окуучулардын жеке сапаттарын калыптандыруучу каражат катары да роль ойнойт. Бул милдеттердин бири элдердин ортосундагы достукту чыңдоо болуп көп улуттуу жана көп маданияттуу коомдо өзгөчө маанилүү. Заманбап билим берүү системасы улуттар аралык чыңалуунун күчөшү, миграциялык процесстер жана башка маданияттарга толеранттуу жана ачык муунду тарбиялоо зарылдыгы менен байланышкан көйгөйлөргө туш болууда. Класстан тышкары тарых сабагы мугалимдерге маданияттардын көп түрдүүлүгүн урматтоо, тарыхый процесстердин жалпылыгын аңдоо жана элдердин достугунун принциптерин бекемдөө сыяктуу тарбиялык милдеттерди ишке ашыруу үчүн кеңири мүмкүнчүлүктөрдү түзүп берет. Бул макалада элдердин достугун чыңдоо үчүн класстан тышкары тарых сабактарында колдонула турган ыкмаларды изилдөө каралат. Ал үчүн маселенин теориялык негиздери, класстан тышкары иштерди уюштуруунун усулдары сунушталып, тарыхтын билим берүү потенциалын практикалык ишке ашыруунун үлгүсү каралат.

Азыркы шарттарда элдердин ортосундагы достукту чыңдоо өзгөчө мааниге ээ. Дүйнөнүн глобалдашуусу барган сайын маданияттар жана этностор аралык байланыштардын күчөшүнө алып келет. Мындай шарттарда жаш муундарды толеранттуулуктун, маданий көп түрдүүлүктү сыйлоонун жана башка улуттардын өкүлдөрү менен конструктивдүү өз ара аракеттенүүгө даяр болуу духунда тарбиялоо милдеттери биринчи планга чыгат. Тарых сабагы элдердин ортосундагы достукту чыңдоо окуучуларга дүйнөлүк маданияттардын көп түрдүүлүгү боюнча билим гана бербестен, кылымдар бою ар түрдүү элдерди жана маданияттарды байланыштырып турган жалпы белгилерин көрүүгө жардам берет [1].

Миграциянын чоң агымы, этникалык чыр-чатактар, экономикалык жана саясий кризистердин фонунда коомдун күчөгөн поляризациясы окуучуларды көп улуттуу коомдо жашоого даярдоо милдетин коёт. Ошондуктан мектептер билим гана бербестен, окуучулардын башка улуттар менен тынчтыкта жанаша жашоо жана өз ара түшүнүшүү көндүмдөрүн да өнүктүрүшү керек [2]. Тарых – өзүнүн табияты боюнча бул тарбиялык милдеттерди эң натыйжалуу аткарган сабактардын бири. Тарых сабагы өткөндү түшүнүү аркылуу бүгүнкү күндү терең түшүнүүгө жана келечекке даярданууга мүмкүндүк берет. Окуучулар элдердин тарыхы чырмалышкан маданий жана этникалык айырмачылыктар

чыр-чатакка себеп болбошу керек экенин, тескерисинче, бири-биринин маданиятын байытуу жана кызматташтык үчүн негиз боло аларын түшүнүүсү маанилүү [3].

Тарых сабагында элдердин ортосундагы достукту чыңдоо бир нече негизги теориялык ыкмаларга негизделген. Алардын бири - маданияттар аралык байланыш теориясы. Бул теория ар кандай элдердин маданий өзгөчөлүктөрүн жана каада-салттарын түшүнүү алардын ортосундагы мамилени жакшыртып, түшүнүшүүгө өбөлгө түзөт. Тарыхый билим кылымдар бою калыптанган маданий иденттүүлүктөрдү түшүнүүнүн каражаты катары кызмат кылат [4].

Дагы бир ыкма - толеранттуулук теориясы. Бул теорияга ылайык, толеранттуулук – бул башка адамдардын пикирлерине же көз караштарына сабырдуулук менен гана эмес, маданий жана этникалык айырмачылыктарды урматтоо менен мамиле кылуу [5]. Толеранттуулукту жайылтууга басым жасоо менен тарыхты окутуу социалдашуу процессинде калыптанып калган стереотиптерди жана жек көрүүлөрдү жеңүүгө мүмкүндүк берет. Этностор аралык чыр-чатактар көбүнчө башка элдердин тарыхын жана маданиятын, салттарын билбегендиктен жана сыйлабагандыктан келип чыгат. Тарыхый билим патриоттуулукту гана эмес, башка элдерге болгон сый-урматты, алардын дүйнөлүк маданиятка жана тарыхка кошкон салымын түшүнүүгө мүмкүндүк берет. Элдердин ортосундагы достукту чыңдоо эл аралык кызматташтыктын жана маданий алмашуунун маанилүүлүгүн көрсөткөн тарыхый мисалдарды колдонуу аркылуу ишке ашырылышы мүмкүн [6].

Мындан тышкары, класстан тышкаркы иштерде элдердин өз ара аракеттенүүсүнө байланышкан тарыхый маселелерди талкуулоодо көйгөйлүү окутуу жана топтук иш сыяктуу заманбап педагогикалык ыкмаларды натыйжалуу колдонууга болот [7].

Элдердин достугуна тарбиялоону класстан тышкаркы тарых сабагында ишке ашыруу үчүн түрдүү ыкмалар колдонулат. Негизги ыкмалардын бири тарыхый учурларды колдонуу болуп саналат. Мындай учурларга мамлекеттер ортосундагы кызматташтыктын мисалдары, жалпы долбоорлор, маданий жана илимий кызматташуулар кирет. Тарыхый кейстер менен иштөө окуучуларга түрдүү элдердин өз ара аракеттенүүсү кандай оң натыйжаларга алып келерин көрүүгө мүмкүндүк берет [8].

Дагы бир эффективдүү метод – бул топтордо иштөө, окуучулар улуттар аралык өз ара аракеттенүүгө байланышкан тарыхый окуяларды биргелешип талдоого алышат. Топтук иш кызматташуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет, башкалардын пикирин урматтоого үйрөтөт жана жалпы максаттарды түзүүгө өбөлгө түзөт [9].

Эл аралык мамилелердин жана улуттар аралык кызматташтыктын тарыхы боюнча дискуссиялар да класстан тышкаркы иштердин маанилүү бөлүгү болот. Алар окуучуларга өз пикирин билдирүүгө, ар кандай көз караштарды талкуулоого жана талкууланып жаткан маселе боюнча өз позициясын иштеп чыгууга мүмкүнчүлүк берет. Мындай талкуулар өз ара урматтоо жана толеранттуулук атмосферасында өтүшү маанилүү [10].

Мисалы, Улуу Жибек Жолунун элдеринин маданий алмашуу темасы боюнча сабак. Окуучулар топторго бөлүнүп, ар бир топ Улуу Жибек Жолунун боюндагы элдердин биринин сооданын, маданияттын жана илимдин өнүгүшүнө кошкон салымын изилдешет. Андан кийин ар бир топтун ишинин жыйынтыгы жалпы сабакта талкууланат, бул элдердин өз ара аракеттенүүсүнүн бирдиктүү көрүнүшүн түзүүгө мүмкүндүк берет [11].

Жыйынтыктап айтканда, класстан тышкаркы тарых сабагында элдердин достугуна тарбиялоо азыркы билим берүү системасынын маанилүү элементи деп айта алабыз. Тарых сабагы окуучуларда башка маданияттарды урматтоону, эл аралык кызматташтыктын жана маданияттар аралык өз ара аракеттенүүнүн маанилүүлүгүн түшүнүүнү өнүктүрүү үчүн эбегейсиз зор потенциалга ээ. Класстан тышкаркы иштер мугалимдерге негизги окуу процессин толуктаган тарбиялык милдеттерди ишке ашыруу үчүн уникалдуу мүмкүнчүлүк берет. Элдердин ортосундагы толеранттуулукту жана достукту калыптандыруу бардык өлкөлөр жана элдер үчүн тынчтык жана ийгиликтүү келечектин ачкычы болуп саналат жана билим берүү системасы бул процесске активдүү салым кошот [12].

КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАР:

1. Иванов И.И. История и межкультурные связи: перспективы и вызовы. – М.: Издательство Академия, 2015. – 240 с.
2. Петров П.П. Воспитание толерантности на уроках истории // Журнал педагогических исследований. – 2018. – №4. – С. 45-51.
3. Сидоров А.А. Внеклассные мероприятия как форма воспитания дружбы народов. – СПб.: Издательство «Наука», 2017. – 120 с.
4. Кузнецов В.В. Историческое воспитание в школах: методологические подходы. – М.: Просвещение, 2020. – 180 с.
5. Сорокин А.Н. Толерантность и культурные взаимодействия // Вопросы межкультурной коммуникации. – 2019. – Т. 12, №2. – С. 22-35.
6. Смирнова Е.А. Межкультурное взаимодействие в историческом контексте. – М.: Издательство «Прогресс», 2019. – 300 с.
7. Васильев А.И. Проблемное обучение на уроках истории: методические рекомендации. – Казань: Издательство «Учитель», 2020. – 98 с.
8. Громов Н.П. Исторические кейсы в образовательной практике. – СПб.: Издательство «Аспект», 2018. – 210 с.
9. Дорофеев В.К. Групповая работа как метод формирования дружбы между народами // Педагогика XXI века. – 2021. – Т. 5, №3. – С. 12-23.
10. Никифоров П. В. Дискуссионные методы на уроках истории: как воспитать толерантность. – М.: Издательство МГУ, 2021. – 140 с.
11. Орлов И.И. Великий шелковый путь и культурный обмен народов. – Новосибирск: Издательство «Сибирь», 2017. – 250 с.
12. Федоров С.В. Воспитание дружбы народов в современных условиях // Вопросы педагогики. – 2020. – Т. 6, №1. – С. 45-59.